

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

10 ноември 2022 година *

„Преюдициално запитване — Конкуренция — Поправяне на вредите, причинени от практика, забранена с член 101, параграф 1 ДФЕС — Тайни споразумения относно ценообразуването и увеличението на brutните цени за камиони в Европейското икономическо пространство (ЕИП) — Директива 2014/104/ЕС — Правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията — Член 22, параграф 2 — Приложимост *ratione temporis* — Член 5, параграф 1, първа алинея — Понятие за доказателства от значение за делото, които са под контрола на ответника или на трето лице — Член 5, параграф 2 — Представяне на конкретни доказателства или съответни категории от доказателства въз основа на разумно достъпни факти — Член 5, параграф 3 — Преценка на пропорционалността на искането за представяне на доказателства — Претегляне на законните интереси на страните и на третите лица — Обхват на задълженията, произтичащи от тези разпоредби“

По дело C-163/21

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Juzgado de lo Mercantil nº 7 de Barcelona (Търговски съд № 7, Барселона, Испания) с акт от 21 февруари 2020 г., постъпил в Съда на 11 март 2021 г., в рамките на производство по дело

AD и др.

срещу

PACCAR Inc.,

DAF TRUCKS NV

DAF Trucks Deutschland GmbH,

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: А. Prechal, председател на състава, М. L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl (докладчик) и J. Passer, съдии,

генерален адвокат: М. Szpunar,

секретар: А. Calot Escobar,

* Език на производството: испански.

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за AD и др., от J. A. Roger Gámir, abogado, и F. Bertrán Santamaría, procurador,
- за PACCAR Inc, DAF TRUCKS NV и DAF Trucks Deutschland GmbH, от C. Gual Grau, abogado, M. de Monchy и J. K. de Pree, advocaten, D. Sarmiento Ramírez-Escudero и P. Vidal Martínez, abogados,
- за испанското правителство, от L. Aguilera Ruiz и J. Rodríguez de la Rúa Puig, в качеството на представители,
- за нидерландското правителство, от M. K. Bulterman и J. Langer, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от S. Baches Opi, A. Carrillo Parra и F. Jimeno Fernández, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 7 април 2022 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 5, параграф 1 от Директива 2014/104/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 ноември 2014 година относно някои правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията (ОВ L 349, 2014 г., стр. 1).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между AD и 44 други ищци в главното производство, от една страна, и PACCAR Inc, DAF Trucks NV и DAF Trucks Deutschland GmbH, от друга страна, относно поправянето на твърдяна вреда поради участието на тези дружества в нарушение на член 101 ДФЕС, установено и санкционирано от Европейската комисия.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съображение 6 от Директива 2014/104 предвижда:

„С оглед да се гарантират ефективни действия по прилагане от страна на частноправни субекти в рамките на гражданското право и ефективно прилагане от страна на публичните органи за защита на конкуренцията, се изисква взаимодействието на двата инструмента, за да се гарантира максимална ефективност на правилата за конкуренция. Необходимо е

съгласувано да се уреди начинът, по който се координират двете форми на прилагане, например по отношение на правилата относно достъпа до документи, съхранявани от органите за защита на конкуренцията. [...]“.

4 Съгласно съображение 14 от тази директива:

„Исковите за обезщетение за вреди при нарушения на правото на [Европейския съюз] или националното конкурентно право обикновено изискват сложен фактологичен и икономически анализ. Необходимите доказателства за доказване на претенция за претърпени вреди често са в изключителното притежание на ответника или на трети лица и не са известни или достъпни в достатъчна степен за ищеца. При тези обстоятелства строгите правни изисквания към ищите да докажат подробно всички факти по делото в началото на производство по иска и да предоставят точно определени придружаващи доказателства може неоправдано да възпрепятства ефективното упражняване на гарантираното с ДФЕС право на обезщетение“.

5 Съображение 15 от посочената директива предвижда:

„Доказателствата са важен елемент при предявяването на искове за обезщетение за вреди при нарушения на конкурентното право на Съюза или националното конкурентно право. При все това, тъй като съдебното производство в областта на конкуренцията се характеризира с информационна асиметрия, е целесъобразно да се гарантира, че на ищите е предоставено право да искат представянето на доказателства от значение за техните претенции, без да е необходимо да посочват конкретните доказателства. С оглед гарантиране на равенството на страните тези средства следва също така да са достъпни за ответниците по искове за обезщетение за вреди, така че те да могат да поискат представяне на доказателства от ищите. Освен това националните съдилища следва да могат да разпоредят представяне на доказателства от трети лица, включително публични органи. Когато националният съд желае да разпорежи представяне на доказателства от страна на Комисията, по отношение на исканията за информация се прилагат принципът на член 4, параграф 3 ДЕС на лоялно сътрудничество между Съюза и държавите членки и член 15, параграф 1 от Регламент [№ 1/2003]. [...]“.

6 Съображение 16 от същата директива гласи следното:

„Националните съдилища следва да могат, под собствения си строг контрол, особено по отношение на необходимостта и пропорционалността на мерките за представяне на доказателства, да разпоредят представянето на конкретни доказателства или на категории доказателства по искане на някоя от страните. От изискването за пропорционалност следва, че представянето на доказателства може да бъде разпоредено само след като ищецът представи, въз основа на разумно достъпни за ищеца факти, убедително твърдение за претърпени вреди, които са му причинени от ответника. Когато целта на искането за представяне на доказателства е да се получи категория доказателства, тази категория следва бъде определена посредством общите характеристики на съставните ѝ елементи като характер, предмет и съдържание на документите, чието представяне се иска, времето на изготвянето им или други критерии, при условие че доказателствата, попадащи в тази категория, са от значение за делото по смисъла на настоящата директива. Категориите следва да бъдат определени възможно най-точно и тясно въз основа на разумно достъпни факти“.

7 Съображение 28 от Директива 2014/104 гласи:

„Националните съдилища следва да бъдат по всяко време в състояние във връзка с иск за обезщетение за вреди да издадат разпореждане за представяне на доказателства, съществуващи независимо от производствата на орган за защита на конкуренцията (наричани по-долу „вече съществуваща информация“)“.

8 Съгласно съображение 39 от тази директива:

„[...] Целесъобразно е да се предвиди, че ако нарушителят се позове на прехвърлянето като защита, той трябва да докаже наличието и степента на прехвърляне на надценката. Тази тежест на доказване не следва да засяга възможността нарушителят да използва доказателства извън тези, с които разполага, като например доказателствата, които вече са придобити в хода на производството, или доказателства, държани от други страни по производството или от трети лица“.

9 Член 2 от тази директива, озаглавен „Определения“, гласи:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

[...]

13) „доказателства“ означава всички видове доказателства, допустими пред сезирания национален съд, и по-специално документи и всички други вещи, съдържащи информация, независимо от носителя, на който тя се съхранява;

[...]

17) „вече съществуваща информация“ означава доказателства, които съществуват независимо от производство пред орган за защита на конкуренцията, без оглед на това дали такава информация се съдържа в преписката на органа за защита на конкуренцията;

[...]“.

10 Член 5 от същата директива, озаглавен „Представяне на доказателства“, предвижда:

„1. Държавите членки гарантират, че при производство, свързано с иск за обезщетение за вреди в Съюза, образувано по искане на ищец, който е представил мотивирано изложение, съдържащо разумно достъпни факти и доказателства, които са достатъчни да подкрепят основателността на претенцията му за претърпени вреди, националните съдилища могат да разпоредят ответникът или трето лице да представят доказателствата от значение за делото, които са под техен контрол, при условията, предвидени в настоящата глава. Освен това държавите членки гарантират, че по искане на ответника националните съдилища могат да разпоредят представяне на доказателствата от значение за делото от ищеца или трето лице.

Настоящият параграф не засяга правата и задълженията на националните съдилища съгласно Регламент (ЕО) № 1206/2001 [на Съвета от 28 май 2001 година относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства

по граждански или търговски дела (ОВ L 174, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 138)].

2. Държавите членки гарантират, че националните съдилища могат да разпоредят представяне на конкретни доказателства или съответни категории от доказателства, които са посочени възможно най-точно и тясно, въз основа на разумно достъпни факти в мотивираното изложение.

3. Държавите членки гарантират, че националните съдилища ограничават представянето на доказателства до това, което е пропорционално. Когато определят дали поискано от дадена страна представяне на доказателства е пропорционално, националните съдилища отчитат законните интереси на всички засегнати страни и трети лица. По-специално съдилищата вземат предвид:

- а) степента, в която претенцията или защитата се подкрепят от налични факти и доказателства, които мотивират искането за представянето на доказателства;
- б) обхватът и разходите по представянето на доказателства, по-специално за всяко засегнато трето лице, включително за предотвратяване на неконкретизирани искания за информация, която едва ли е от значение за страните по производството;
- в) дали доказателствата, чието представяне се иска, съдържат поверителна информация, особено такава, която се отнася до трети лица, и съществуващият режим за защита на тази поверителна информация.

[...]“.

- 11 Член 21 от Директива 2014/104, озаглавен „Транспониране“, предвижда в параграф 1:

„Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива, до 27 декември 2016 г. Те незабавно съобщават на Комисията текста на тези разпоредби.

[...]“.

- 12 Член 22 от същата директива, озаглавен „Прилагане във времето“, гласи:

„1. Държавите членки гарантират, че националните мерки, които са приели в съответствие с член 21, за да се съобразят с материалноправните разпоредби на настоящата директива, нямат обратно действие.

2. Държавите членки гарантират, че всички различни от посочените в параграф 1 национални мерки, които са приели в съответствие с член 21, не се прилагат за искове за обезщетение за вреди, с които техните националните съдилища са сезирани преди 26 декември 201[4] г.“.

Испанското право

- 13 Директива 2014/104 е транспонирана в испанското право с Real Decreto-ley 9/2017, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores (Кралски декрет-закон 9/2017 за транспониране на директиви на Европейския съюз в областта на финансите, търговията, здравеопазването и командироването на работници) от 26 май 2017 г. (BOE бр. 126 от 27 май 2017 г., стр. 42820).
- 14 Кралски декрет-закон 9/2017 добавя член 283а, буква а) към Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (Закон 1/2000 за приемане на Граждански процесуален кодекс) от 7 януари 2000 г. (BOE бр. 7 от 8 януари 2000 г., стр. 575, наричан по-нататък „Гражданският процесуален кодекс“) относно представянето на доказателства в рамките на съдебни производства по искове за обезщетение за вреди, претърпени поради нарушения на конкурентното право. Съдържанието на параграф 1, първа алинея от тази разпоредба е идентично с това на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104.
- 15 Освен това член 328 от Гражданския процесуален кодекс предвижда по същество, че всяка страна може да поиска от другите страни да представят документи, като приложи към искането си обикновено копие от тях, или ако това копие не съществува или не е на нейно разположение, като посочи възможно най-точно съдържанието на тези документи.
- 16 Накрая, в член 330 от този кодекс се посочва, че по искане на една от страните от третите лица по спора може да бъде поискано да представят принадлежащи им документи, ако сезираният съд прецени, че тези документи са от съществено значение за решаването на този спор.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

- 17 На 19 юли 2016 г. Комисията приема Решение С(2016) 4673 окончателен относно производство по член 101 [ДФЕС] и член 53 от Споразумението за Европейското икономическо пространство (ЕИП) (дело АТ.39824 — Камиони), чието резюме е публикувано в *Официален вестник на Европейския съюз* от 6 април 2017 г. (ОВ С 108, 2017 г., стр. 6). Ответниците в главното производство са сред адресатите на това решение.
- 18 В това решение Комисията установява, че петнадесет производители на камиони, сред които ответниците в главното производство, са участвали в картел под формата на единично и продължително нарушение на член 101 ДФЕС и на член 53 от Споразумението за Европейското икономическо пространство от 2 май 1992 г. (ОВ L 1, 1994 г., стр. 3), свързано с тайни споразумения относно ценообразуването и увеличението на brutните цени на средните и тежкотоварните камиони в ЕИП.
- 19 По отношение на ответниците в главното производство, това нарушение е установено за периода от 17 януари 1997 г. до 18 януари 2011 г.
- 20 На 25 март 2019 г. ищците в главното производство, закупили камиони, които биха могли да попаднат в обхвата на нарушението, предмет на Решение С(2016) 4673, искат на основание член 283а от Гражданския процесуален кодекс от запитващата юрисдикция, Juzgado de lo Mercantil nº 7 de Barcelona (Търговски съд № 7, Барселона, Испания) достъп до доказателствата, с които разполагат ответниците в главното производство. В това

отношение те изтъкват необходимостта да получат някои доказателства с цел да определят количествено размера на изкуственото увеличение на цените, и по-специално да сравнят препоръчителните цени преди, по време на и след периода на съществуване на съответния картел.

- 21 От своя страна в съдебното заседание пред запитващата юрисдикция от 7 октомври 2019 г. и в рамките на становищата си относно евентуалното сезиране на Съда на основание член 267 ДФЕС ответниците в главното производство изтъкват, наред с други доводи, и факта, че някои от поисканите документи изискват изготвяне *ad hoc* и че подобно задължение би довело до прекомерна тежест за тях, надхвърляща простото „разпореждане за представяне“ на доказателства, което би било в противоречие по-специално с принципа на пропорционалност.
- 22 Според запитващата юрисдикция от разпоредбите както на Директива 2014/104, така и на Гражданския процесуален кодекс, изменен с Кралския декрет-закон 9/2017, които уреждат представянето на доказателства от значение за делото, следва, че по искане на някоя от страните съдът може да разпреди ищецът, ответникът или трето лице „да представят доказателствата от значение за делото, които са под техен контрол“.
- 23 В случая искането за представяне на доказателства се отнасяло до документи, които, както са поискани, биха могли да не съществуват преди подаването на това заявление, което следователно изисквало от ответниците в главното производство действия по съставянето им, състоящи се в обобщаването и систематизирането на данни според определените от ищите в главното производство параметри. Според запитващата юрисдикция тази задача надхвърля простото търсене и подбор на вече съществуващи документи или самото предоставяне на разположение на ищите в главното производство на всички съответни данни при поверителното им третиране, тъй като става въпрос за събиране в нов документ на цифров или друг носител на информацията, познанията или данните, които са под контрола на страната, до която е отправено искането за представяне на доказателства.
- 24 Според запитващата юрисдикция необходимостта документът, чието представяне се иска, да е съществувал преди подаване на искането, чийто предмет е той, изглежда, следва от формулировката на член 5, параграф 1, първа алинея и съображение 14 от Директива 2014/104, в които се говори съответно за „доказателствата от значение за делото, които са под техен контрол“, и за „доказателства[та] [...], в изключителното притежание на ответника“, което според запитващата юрисдикция потвърждава идеята, че исканият документ трябва да е съществувал преди подаване на искането, чийто предмет е той, а не да бъде създаден вследствие на това искане. Тази идея за предварително съществуване произтича и от изискването съответното искане да се отнася до „съответни категории от доказателства, които са посочени възможно най-точно и тясно, въз основа на разумно достъпни факти в мотивираното изложение“, в съответствие с член 5, параграф 2 и съображение 16 от тази директива. Изключването на съставени *ex novo* документи от документите, които могат да бъдат поискани съгласно член 5 от посочената директива, може да се изведе и от факта, че в последната се споменават представянето или достъпът до доказателства, в случая документи, но не се посочва представянето или достъпът до информация, знания или данни.
- 25 В това отношение запитващата юрисдикция изразява съмненията си, доколкото някои доводи, изтъкнати в полза на по-широко тълкуване, биха могли да бъдат основателни. В този смисъл би могло да се приеме, че ограничителното тълкуване в областта на

представянето на доказателства засяга правото на обезщетение в пълен размер на претърпяната вреда. Освен това Директива 2014/104 посочва разносните и разходите за представянето на доказателства като елемент от принципа на пропорционалност за целите на приемането на това представяне, което може да означава, че страната, от която са поискани доказателства, трябва да извърши действия, които може да доведат до разходи и поради това да надхвърлят обикновеното търсене и предаване на вече съществуващи документи.

- 26 При тези обстоятелства Juzgado de lo Mercantil nº 7 de Barcelona (Търговски съд № 7, Барселона) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 5, параграф 1 от Директива [2014/104] да се тълкува в смисъл, че представянето на доказателства от значение за делото се отнася единствено до вече съществуващи документи, намиращи се под контрола на ответника или на трето лице, или напротив, трябва да се възприеме тълкуването, че тази разпоредба обхваща и възможността за представяне на документи, които страната, до която се отнася искането за информация, трябва да изготви ех пово посредством обобщаване или систематизиране на информация, знания или данни, които са под контрола на страната?“.

По преюдициалния въпрос

По приложимостта ratione temporis на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104

- 27 Най-напред следва да се припомни, що се отнася до прилагането *ratione temporis* на Директива 2014/104, че последната съдържа специална разпоредба, която изрично определя условията за прилагане във времето на материалноправните ѝ разпоредби и на разпоредбите ѝ, които не са материалноправни (решение от 22 юни 2022 г., Volvo и DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, т. 35 и цитираната съдебна практика).
- 28 Всъщност, от една страна, съгласно член 22, параграф 1 от Директива 2014/104 държавите членки е трябвало да гарантират, че националните мерки, които са приели в съответствие с член 21, за да се съобразят с материалноправните разпоредби на тази директива, нямат обратно действие.
- 29 От друга страна, съгласно член 22, параграф 2 от Директива 2014/104 държавите членки е трябвало да гарантират, че всички различни от посочените в член 22, параграф 1 разпоредби от тази директива, не се прилагат за искове за обезщетение за вреди, с които техните националните съдилища са сезирани преди 26 декември 2014 г. — датата на приемане на посочената директива.
- 30 При това положение, за да се определи приложимостта във времето на разпоредбите на Директива 2014/104, следва да се установи, на първо място, дали съответната разпоредба е материалноправна, като се има предвид, че при липсата на препращане към националното право в член 22 от тази директива този въпрос трябва да се преценява от гледна точка на правото на Съюза, а не от гледна точка на приложимото национално право (вж. в този смисъл решение от 22 юни 2022 г., Volvo и DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, т. 38 и 39).

- 31 В това отношение, първо, е важно да се отбележи, че член 5, параграф 1, първа алинея от тази директива цели да предостави на националните юрисдикции възможността при определени условия да разпорежи на ответника или на трета страна да представи доказателства от значение за делото, които са под техен контрол.
- 32 Доколкото задължава държавите членки да предоставят на тези юрисдикции особени правомощия при разглеждането на споровете относно исковете, насочени към обезщетяване на вредите, претърпени в резултат на нарушения на конкурентното право, тази разпоредба има за цел да отстрани информационната асиметрия, която по принцип характеризира тези спорове в ущърб на увреденото лице, както се припомня в съображение 47 от Директива 2014/104, и която прави по-трудно за това лице да получи абсолютно необходимата информация, за да предяви иск за обезщетение за вреди (вж. в този смисъл решение от 22 юни 2022 г., Volvo и DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, т. 55 и 83).
- 33 Второ, тъй като член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 има за цел именно да позволи на ищеца в такива спорове да компенсира своя недостиг на информация, този член несъмнено води до това, че когато посочената страна се обърне за тази цел към националния съд, на нея се предоставят възможности, които тя не е имала. Това не променя факта, както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 57 от заключението си, че предметът на член 5, параграф 1, първа алинея се отнася само до процесуалните мерки, приложими пред националните юрисдикции, като предоставя на последните особени правомощия за установяване на фактите, на които се позовават страните в рамките на спорове, свързани с исковете за обезщетение за вреди за такива нарушения, и следователно не засяга пряко правното положение на посочените страни, доколкото тази разпоредба не се отнася до конститутивните елементи на извъндоговорната гражданска отговорност.
- 34 По-специално не изглежда член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 да установява нови материалноправни задължения за която и да е от страните по такива спорове, което би позволило тази разпоредба да се счита за материалноправна по смисъла на член 22, параграф 1 от посочената директива (вж. по аналогия решение от 22 юни 2022 г., Volvo и DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, т. 83).
- 35 Ето защо следва да се заключи, че член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 не е една от материалноправните разпоредби на тази директива по смисъла на член 22, параграф 1 от нея и че следователно е част от другите разпоредби, посочени в член 22, параграф 2 от тази директива, като от своя страна е процесуална разпоредба.
- 36 На второ място, тъй като в случая искът в главното производство е предявен на 25 март 2019 г., т.е. след 26 декември 2014 г. и след датата на транспониране на Директива 2014/104 в испанския правен ред, член 5, параграф 1, първа алинея от тази директива е приложим *ratione temporis* към такъв иск по силата на член 22, параграф 2 от посочената директива, поради което на запитващата юрисдикция следва да се отговори по същество.

По същество

- 37 С въпроса си запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 трябва да се тълкува в смисъл, че съдържащото се в него позоваване на представянето на доказателствата от значение за

делото, които са под контрола на ответника или на трето лице, се отнася само до документи под техния контрол, които вече съществуват, или се отнася и до документите, които страната, до която е отправено искането за представяне на доказателства, трябва да създаде ех пово, като обобщи или систематизира намиращи се под неин контрол информация, знания или данни.

- 38 Що се отнася до обхвата на изрази „под [...] контрол“, съдържащ се в член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104, съгласно постоянната практика на Съда трябва да се вземат предвид не само текстът на разпоредбата от правото на Съюза, която следва да се тълкува, но и нейният контекст, както и целите, преследвани от правната уредба, от която тя е част (решение от 28 април 2022 г., Nikopolis AD Istrum 2010 и Agro — еко 2013, C-160/21 и C-217/21, EU:C:2022:315, т. 30 и цитираната съдебна практика).
- 39 На първо място, текстът на тази разпоредба води до извода, че — както изтъква запитващата юрисдикция и както бе отбелязано в точка 24 от настоящото решение — що се отнася до искането за представяне на доказателства, отправено от ищеца до съответната национална юрисдикция, тази разпоредба се отнася само до вече съществуващите доказателства.
- 40 На второ място, що се отнася до контекста на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104, първо, следва да се вземе предвид определението на понятието „доказателства“, съдържащо се в член 2, точка 13 от тази директива. Всъщност обхватът на това понятие определя какво се намира „под контрола“ на ответника или на трето лице по смисъла на първата разпоредба.
- 41 Съгласно член 2, точка 13 от Директива 2014/104 обаче посоченото понятие се отнася до „всички видове доказателства, допустими пред сезирания национален съд, и по-специално документи и всички други вещи, съдържащи информация, независимо от носителя, на който тя се съхранява“. Освен факта, че думата „доказателства“ сама по себе си е обща дума, това определение потвърждава — що се отнася до естеството на доказателствата, чието представяне може да бъде разпоредено от тази национална юрисдикция — широкото значение на понятието „доказателства“, произтичащо от член 5, параграф 1, първа алинея от тази директива. В това отношение в посоченото определение не се прави никакво разграничение в зависимост от това дали доказателствата, чието представяне се иска, вече съществуват или не. От това следва, че посочените в последната разпоредба доказателства не съответстват непременно на вече съществуващи „документи“, както допуска запитващата юрисдикция в преюдициалния си въпрос.
- 42 Този извод се потвърждава от съображения 28 и 39 от Директива 2014/104, в които се говори съответно за „доказателства, съществуващи независимо от производствата на орган за защита на конкуренцията“, и за „доказателства извън тези, с които разполага“ извършителят на нарушението, „като например доказателствата, които вече са придобити в хода на производството, или доказателства, държани от други страни по производството или от трети лица“, като по този начин се припомня многообразието на съответните доказателства, що се отнася по-специално до лицата, които ги държат.
- 43 Второ, следва да се отбележи, че член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 се състои от две изречения. Първото предвижда, че ищецът, който е подкрепил основателността на претенцията си за претърпени вреди, като е представил достатъчно „разумно достъпни“ факти и „доказателства“, може да получи от сезирания от него

национален съд разпореждане, с което да задължи ответника или трето лице да представи „доказателствата от значение за делото, които са под техен контрол“, стига да са спазени условията, посочени в глава II от тази директива, озаглавена „Представяне на доказателства“. Във второто изречение се посочва, че ответникът трябва да може да поиска от този съд да разпреди на ищеца или на трето лице да представи „доказателствата от значение за делото“. Ето защо е важно да се отбележи разликата във формулировката на първото и второто изречение на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104, тъй като само в това първо изречение се споменава изразът „които са под техен контрол“.

- 44 Съображение 14 от Директива 2014/104 е особено показателно относно *ratio legis* на тези две изречения, тъй като в него се посочва, че „[н]еобходимите доказателства за доказване на претенция за претърпени вреди често са в изключителното притежание на ответника или на трети лица и не са известни или достъпни в достатъчна степен за ищеца“, поради което не могат да бъдат наложени „строги[...]“ правни изисквания към ищите да докажат подробно всички факти по делото в началото на производство по иска и да предоставят точно определени придружаващи доказателства“, без това да възпрепятства неоправдано ефективното упражняване на гарантираното с ДФЕС право на обезщетение.
- 45 Следователно, като се позовава на доказателствата „под контрола“ на ответника или на трето лице, законодателят на Съюза прави преди всичко фактическа констатация, която илюстрира информационната асиметрия, която той иска да отстрани, както подчертава генералният адвокат в точка 72 от заключението си, и тази констатация също обяснява защо изразът „които са под техен контрол“ не е повторен във второто изречение на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104. Всъщност, след като това второ изречение се отнася до искане за представяне на доказателства, подадено този път от ответника, и „[н]еобходимите доказателства [...] често [...] не са известни [...] в достатъчна степен за ищеца“, би било противоречиво да се изисква тези доказателства да са „под [неговия] контрол“. Впрочем това е причината, поради която тази разпоредба изисква от него само да представи „разумно достъпни [...]“ доказателства, които са достатъчни“, като се имат предвид малкото данни, с които обикновено той разполага, когато предявява иск за обезщетение за вреди.
- 46 Във връзка с последния довод съображение 15 от Директива 2014/104, като отново припомня, че основанието за съществуването на член 5, параграф 1, първа алинея от тази директива е, че съдебното производство в областта на конкуренцията се характеризира с информационна асиметрия между заинтересованите страни, посочва, от една страна, че за да се преодолее тази трудност, „е целесъобразно да се гарантира, че на ищите е предоставено право да искат представянето на доказателства от значение за техните претенции, без да е необходимо да посочват конкретните доказателства“, и от друга страна, че „тези средства следва също така да са достъпни за ответниците по искове за обезщетение за вреди, така че те да могат да поискат представяне на доказателства от ищите“.
- 47 Така от това съображение следва, че законодателят на Съюза е поставил акцент, както подчертава генералният адвокат в точка 76 и в бележка под линия 27 от заключението си, върху „връзка[та] между исканото доказателство и искането за обезщетение за вреди“, което е от първостепенно значение за съответната национална юрисдикция, за да може тя

надлежно да се произнесе по отправеното до нея искане за представяне на доказателства при спазване на принципа на равни процесуални възможности на страните по спора, с който е сезирана.

- 48 В същия смисъл, но още по-ясно, в съображение 16 от Директива 2014/104 се изразява необходимостта сезираната национална юрисдикция да разпорежи „представянето на конкретни доказателства“ или на „категории доказателства“, които трябва да бъдат определени посредством общите характеристики на съставните им елементи, като например „времето на изготвянето им“.
- 49 Така прочитът на тези съображения хвърля светлина върху формулировката на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 и показва, че позоваването в тази разпоредба на доказателствата от значение за делото, които са под контрола на ответника или на трето лице, само отразява, както бе припомнено в точка 44 от настоящото решение, констатацията, че те действително „често“ притежават такива доказателства, като последните, разбирали общо, могат да бъдат групирани, както е припомнено в точка 48 от настоящото решение, в „категории доказателства“ или да се отнасят само до „доказателства“. С други думи, използването на израза „които са под техен контрол“ има за цел да отрази фактическо положение, което законодателят на Съюза възнамерява да поправи.
- 50 Трето, този анализ се потвърждава от прочита на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 в светлината на параграфи 2 и 3 от този член, като посоченият параграф 2 прогласява изискването за конкретност на искането за представяне на доказателства, докато параграф 3 от посочения член припомня прилагането в това отношение на принципа на пропорционалност.
- 51 Така член 5, параграф 2 от Директива 2014/104 изисква от националните юрисдикции да ограничават представянето на доказателства до „конкретни доказателства или съответни категории от доказателства, които са посочени възможно най-точно и тясно, въз основа на разумно достъпни факти в мотивираното изложение“.
- 52 От своя страна член 5, параграф 3, буква б) от тази директива предвижда, че за да ограничат „представянето на доказателства до това, което е пропорционално“, сезираните национални съдилища са длъжни да вземат предвид по-специално „обхват[а] и разходите по представянето на доказателства, по-специално за всяко засегнато трето лице, включително за предотвратяване на неконкретизирани искания за информация, която едва ли е от значение за страните по производството“.
- 53 Такава разпоредба обаче имплицитно, но задължително предполага, че разходите за представяне на доказателства могат евентуално значително да надхвърлят разходите за простото предаване на физически носители, в частност на документи, които са под контрола на ответника или на трето лице.
- 54 На трето място, следва да се провери дали този анализ е съвместим с целта на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104.
- 55 Важно е да се припомни, че с приемането на Директива 2014/104 законодателят на Съюза е изхождал от констатацията, че борбата с антиконкурентното поведение по инициатива на публичноправни субекти, т.е. на Комисията и на националните органи за защита на

конкуренцията, не е достатъчна, за да се осигури пълното спазване на членове 101 ДФЕС и 102 ДФЕС, и че е важно да се улесни възможността частноправни субекти да съдействат за постигането на тази цел, както е посочено в съображение 6 от споменатата директива.

- 56 Това участие на частноправни субекти при имущественото санкциониране, а следователно и при предотвратяването на антиконкурентно поведение е още по-желателно, тъй като то може не само да поправи преките вреди, които съответното лице твърди, че е понесло, но и непреките вреди, причинени на структурата и функционирането на пазара, който не е могъл да разгърне пълната си икономическа ефективност, по-специално в полза на съответните потребители (вж. в този смисъл решение от 6 октомври 2021 г., Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, т. 36).
- 57 За да се направи това възможно и в същото време да се избегне злоупотреба с такива производства, Директива 2014/104 предвижда претегляне на „законните интереси на всички засегнати страни и трети лица“ съгласно текста на член 5, параграф 3 от тази директива.
- 58 В това отношение законодателят на Съюза се е погрижил, по-специално в член 6, параграф 5 от посочената директива, да запази прерогативите на Комисията и на националните органи за защита на конкуренцията, като е направил така, че задължението за представяне на доказателства от тях или от страна на предприятията, срещу които е насочено някое от техните разследвания, не ги засяга.
- 59 Постигането на целта, посочена в точка 55 от настоящото решение, изисква прилагането на инструменти за преодоляване на информационната асиметрия между страните по спора, тъй като по дефиниция извършителят на нарушението знае какво е направил и в какво евентуално е бил упрекван и познава доказателствата, които в такъв случай са могли да послужат на Комисията или на съответния национален орган за защита на конкуренцията, за да докаже участието му в антиконкурентно поведение, противоречащо на членове 101 ДФЕС и 102 ДФЕС, докато лицето, претърпяло вреда в резултат на това поведение, не разполага с тези доказателства.
- 60 Именно с оглед на тези съображения, свързани с целта на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104, трябва да се тълкува тази разпоредба.
- 61 Първо, от практическа гледна точка следва да се отбележи, че предоставянето на ищеца само на вече съществуващи необработени документи, които вероятно са многобройни, би отговорило на искането му само частично, докато, напротив, тази разпоредба трябва да се прилага ефективно, за да се предоставят на увредените страни инструменти за компенсиране на информационната асиметрия между страните по спора.
- 62 Второ, да се изключи изначално възможността да се поиска представянето на документи или други доказателства, които страната, до която е отправено искането, би трябвало да създаде ех novo, в някои хипотези би довело до създаването на пречки, които затрудняват прилагането на правилата на Съюза в областта на конкуренцията от частноправните субекти, докато, както е видно от точка 55 от настоящото решение, улесняването на това прилагане представлява основната цел на Директива 2014/104, както следва от съображение 6 от нея.

- 63 Подобно тълкуване не би могло да се постави под въпрос с мотива, че би нарушило равновесието между интереса на ищеца да получи релевантната за него информация и интереса на лицето, на което се разпорежда да представи тази информация, да бъде предпазено от „опити за необосновано търсене на информация“, както са описани в съображение 23 от тази директива, и от прекомерна тежест в това отношение.
- 64 Всъщност по-специално от член 5, параграфи 2 и 3 от Директива 2014/104 следва, че законодателят на Съюза е въвел механизъм за претегляне на наличните интереси под строгия контрол на сезираните национални юрисдикции, които, както следва от точки 51 и 52 от настоящото решение, трябва да извършат задълбочена проверка на искането, с което са сезирани, що се отнася до значението на поисканите доказателства за делото, връзката между тези доказателства и предявеното искане за обезщетение, въпроса дали степента на точност на тези доказателства е достатъчна и пропорционалността на последните. Ето защо тези юрисдикции следва да преценят дали има опасност искането за представяне на доказателства — създадени ех пово въз основа на вече съществуващи доказателства, които са под контрола на ответника или на трето лице — да доведе до несъразмерна тежест за ответника или съответното трето лице предвид например прекомерния или прекалено общ характер на искането, независимо дали става въпрос за разходите, или за работното натоварване, които би породило това искане.
- 65 В това отношение, като се имат предвид прерогативите, с които разполагат Комисията и националните органи за защита на конкуренцията по отношение на проверките и предоставянето на документи, не може да става дума за прилагане на принципите, приложими за борбата срещу антиконкурентното поведение по инициатива на публичноправните субекти, към тази борба, когато последната се извършва по инициатива на частноправните субекти.
- 66 Въпреки това с оглед на припомнените в точки 51 и 52 от настоящото решение критерии, за чието спазване сезираните национални юрисдикции трябва да следят, тълкуването на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 не може да доведе до това ответниците в главното производство да заместят ищите в това производство в задачата им да докажат наличието и размера на претърпяната вреда. На още по-силно основание това съображение би важало за производствата, в рамките на които никакво поведение, съставляващо нарушение, не е било санкционирано преди това от Комисията или национален орган за защита на конкуренцията.
- 67 Освен това, както бе припомнено в съображение 53 от тази директива, нейните разпоредби трябва да се прилагат при зачитане на основните права и на принципите, признати в Хартата на основните права на Европейския съюз.
- 68 Така в този контекст юрисдикциите трябва да вземат предвид в съответствие с принципа на пропорционалност дали работното натоварване и разходите за създаването ех пово на физически носители, в частност на документи, са подходящи или не, и да отчитат всички обстоятелства по съответното дело, по-специално с оглед на критериите, изброени в член 5, параграф 3, букви а)—в) от посочената директива, като периода, за който се иска представянето на доказателства.
- 69 Въз основа на всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 трябва да се тълкува в смисъл, че съдържащото се в него позоваване на доказателствата от значение за делото,

които са под контрола на ответника или на трето лице, се отнася и до доказателствата, които страната, до която е отправено искането за представяне на доказателства, би трябвало да създаде ех пово, като обобщи или систематизира намиращи се под неин контрол информация, знания или данни, при условие на стриктно спазване на член 5, параграфи 2 и 3 от посочената директива, който задължава сезираните национални юрисдикции да ограничат представянето на доказателства до това, което е от значение за делото, пропорционално и необходимо, като отчитат законните интереси и основните права на тази страна.

По съдебните разноси

- 70 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноси. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

Член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 ноември 2014 година относно някои правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията

следва да се тълкува в смисъл, че:

съдържащото се в него позоваване на доказателствата от значение за делото, които са под контрола на ответника или на трето лице, се отнася и до доказателствата, които страната, до която е отправено искането за представяне на доказателства, би трябвало да създаде ех пово, като обобщи или систематизира намиращи се под неин контрол информация, знания или данни, при условие на стриктно спазване на член 5, параграфи 2 и 3 от посочената директива, който задължава сезираните национални юрисдикции да ограничат представянето на доказателства до това, което е от значение за делото, пропорционално и необходимо, като отчитат законните интереси и основните права на тази страна.

Подписи